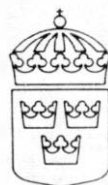

Motion till riksdagen

1985/86:Jo761

Karl-Erik Svartberg m. fl. (s)

Ett åtgärdsprogram för Kattegatt- och Skagerrakområdet

Mot.
1985/86
Jo761 – 768

Larmsignalerna kommer nu allt tätare om de försämrade miljöförhållandena i vattnet längs Sveriges västkust. Beläggen för att negativa förändringar skett i våra kustvatten är så entydiga att omedelbara åtgärder är motiverade.

Bakgrund

1. Lokalt observerades förändringar av negativ karaktär i Bohuslän redan under senare hälften av 1960-talet. Dessa förändringar var av det slag som tyder på ökad tillförsel av näringsämnen, främst fosfor och kväve.

2. 1980 kom rapporterna om felslaget fiske som en följd av syrgasbrist i stora områden i södra delen av västkusten (Laholmsbukten). Syrgasbristen uppstod som en kombination av hög näringshalt och tillfälligt svag vattenomsättning. Bättre vattenomsättning har medfört något bättre förhållanden de senaste åren men risken för nya situationer liknande dem som uppträdde 1980–82 bedöms som stor. Motsvarande rapporter har kommit från Danmark.

3. 1984 kunde A. Svansson, fiskeristyrelsens hydrografiska laboratorium, från 14 års mätningar av närsalthalter vid Fladen utanför norra Halland, presentera statistik som klart visade att i varje fall totalfosforhalterna höjts signifikant under den undersökta perioden.

4. På initiativ från Nordiska rådet har en arbetsgrupp inom ICES (International Council for the Exploration of the Seas) sedan 1984 arbetat med "Assessment of the environmental conditions in the Skagerrak and Kattegatt". Arbetsgruppen har varit sammansatt av marinforskare från Norge, Sverige och Danmark med anknytning till fiskeri- och miljöforskning. Rapporten är för närvarande under slutlig redigering, arbetsgruppen har haft sin sista sammankomst 14–16 januari 1986. Ur den sammanfattning som gruppen enats om kan följande vara av särskilt intresse:

I öppna vatten i Kattegatt finns belägg för en höjning av koncentrationerna av oorganiskt kväve och av totalfosfor, däremot inte för en höjning av den primära algproduktionen. I öppna vatten i Skagerrak dominerar naturliga transporter av näringsämnen, och de tillskott som kommer från Baltiska strömmen och Jutlandströmmen är av liten betydelse.

Högre koncentrationer av föroreningar har konstaterats både i vattnet och i botten sedimenten längs kusterna. Skagerrak är genomsnittligt mindre påverkat av Kattegatt.

Fiske anses svårt att bedöma på grund av brist på tillförlitliga data.

Skagerrak och Kattegatt anses dock i allmänhet ha hög fiskproduktion. Utsläpp har negativt påverkat tillgången på fisk i vissa kustområden och från vissa områden har massdöd av havskräfta rapporterats. (Det kan här tillfogas att det tidvis goda fiske efter havskräfta som skapat viss optimism torde vara följderna av att kräftorna på grund av låga syrgashalter drivs upp ur sina hålor i botten och därför blir lättare att fånga.)

Överfiskning anses ha bidragit till förändringar i fisktillgången. Beträffande bottendjuren har storskaliga förändringar under 1900-talet belagts. Rapporten diskuterar effekterna av blomningar av såväl toxiska som icke toxiska planktonalger. Syrgasbrist, fiskdöd och giftiga musslor har varit resultat av sådana blomningar, särskilt under de senaste åren.

Utsläpp av organiska klorföreningar, olja och tungmetaller kan lokalt vara av betydelse. Genomsnittligt är koncentrationerna av sådana föroreningar avtagande från Östersjön till Skagerrak.

5. På senare tid har allt större uppmärksamhet riktats mot de norska utsläppen i gränsområdet. Utsläppen i Idefjorden och de utsläpp från både hushåll och industrier som med Glomma förs ut i kustvattnet i norra Bohuslän åstadkommer svåra skador på både vatten och botten.

Åtgärder

1. Omedelbara åtgärder för att minska tillförseln av näringsämnen inom området måste vidtas.
2. Överläggningar bör omedelbart upptas med norska myndigheter om begränsning av utsläppen i Idefjorden och Glomma.
3. Kattegatt-Skagerrakområdet har många unika egenskaper vilket medför att speciell forskning är nödvändig i området för att man rätt skall förstå ekosystemets funktion och kunna utnyttja dessa levande resurser på ett ekologiskt förnuftigt sätt. Bland ytterligare behov av forskning vill vi peka på följande:
 - a. Långtidsstudier upplagda så att man kan följa förändringar i miljön och skilja naturliga fluktuationer från förändringar orsakade av mänsklig aktivitet.
 - b. Det fria vattnets ekosystem är otillräckligt känt och studier av djurplankton och dess förhållande till växtplanktonproduktionen behöver utökas. En viktig fråga gäller orsakerna till att dinoflagellaterna (den växtplanktongrupp där de giftiga arterna finns) ökat märkbart under senare år.
 - c. Fiskeriforskningen bör inriktas på mera ekologiskt orienterade undersökningar. Ett omedelbart behov av undersökningar av havskräftans biologi föreligger.
 - d. Tonvikt inom forskningen läggs på ekosystemets funktion. För att möjliggöra detta behöver bättre möjligheter till samarbete mellan fysisk, kemisk och biologisk havsforskning skapas. En mycket viktig uppgift är att undersöka recirkulationen av näringsämnen, speciellt gäller detta kväve.
 - e. Ett närmare samarbete mellan länderna, t. ex. i form av gemensamt utnyttjande av fartyg, rekommenderas.

Ytterligare arbete på att minska fosforutsläppen via de kommunala reningsverken bedöms som meningsfullt men är med säkerhet inte nog. Det bör därför undersökas om/hur urlakningen av fosfor från mark kan minskas.

De lokala utsläppens roll vid sidan om den ökade transporten från Östersjön och Öresundsområdet är oklar men viss ledning hoppas vi att det kontrollprogram som startas kommande månad i Bohuslän skall ge.

Vad kväve beträffar finns en rad frågetecken. De flesta av dessa har samband med kvävetts olika omsättningsprocesser i ekosystemet, och forskning i dessa processer bör därför prioriteras högt.

En annan högt prioriterad fråga bör vara hur den i planktonproduktionen bundna energin förs vidare i näringskedjan. Det finns uppgifter som tyder på att eutrofieringen kan leda till att energin leds till djurgrupper som är mindre lämpade som fiskföda. Denna eventuella orsak till minskat fiske bör ägnas minst lika stor uppmärksamhet som den mera omtalade syrebristen.

Åtgärder utöver dem som föreslagits eller redan i större eller mindre utsträckning pågår kräver betydligt ökade kunskaper. Men om forskningsarbetet skall ge önskat resultat måste en ganska bestämd styrning till klart formulerade frågor ske. Vi vill förorda följande frågor:

1. I hur hög grad kan tillskotten av närsalter längs västkusten ytterligare påverka halterna i det vatten som från Östersjön och Öresund strömmar upp längs kusten?
2. Vilken roll spelar denitrifikation (avgång av kväve till atmosfären genom bakteriell verksamhet) i västkustvattnets ekosystem?
3. Vilka förändringar i näringskedjan växtplankton-fisk kan vara aktuella i eutrofierat kustvatten på västkusten?
4. Finns det något samband mellan det ökade inslaget av flagellater i växtplankton och eutrofieringen, alternativt ändrat humus innehåll i tillrinande vattendrag?

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi

1. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärdsprogram för Kattegatt-Skagerrakområdet,
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överläggningar med norska myndigheter om begränsning av utsläppen i Idefjorden och Glomma,
3. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ytterligare forskning i Kattegatt-Skagerrakområdet.

Stockholm den 27 januari 1986

Karl-Erik Svarthberg (s)

Evert Svensson (s)

Lisbet Calner (s)

Bengt Silfverstrand (s)

Lennart Nilsson (s)

Sverre Palm (s)